

Gomółka, Bolesław

Działalność Krakowskiego Środowiskowego Zespołu Koordynacyjnego Obchodów 510 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika w latach 1982-1984

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 30/1, 201-207

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i wojskowe — nie uczyniły wszystkiego, aby uzbroić jak największą ilość powstańców. Trzeba jednak pamiętać o tym, że cała produkcja wykonywana była w konspiracji.

Dr Mieczysław B. Markowski wygłosił referat pt. *Produkcja broni i amunicji w centralnej i północnej części województwa kieleckiego w okresie II Rzeczypospolitej*. Autor w oparciu o bogaty materiał źródłowy ukazał rozmiary produkcji zbrojeniowej w Fabryce Broni w Radomiu, w Zakładach Starachowickich, Fabryce Amunicji w Skarżysku-Kamiennej i w Państwowej Fabryce Prochu w Pionkach. Dodać należy, że w końcu lat trzydziestych Państwowa Wytwórnia Uzbrojenia współpracowała z 25 zakładami prywatnymi z terenu ówczesnego województwa kieleckiego. Rozwój produkcji zbrojeniowej w latach międzywojennych miał wpływ na wzrost znaczenia gospodarczego województwa kieleckiego.

Dr Stanisław Meducki wygłosił referat pt. *Produkcja broni i amunicji w regionie świętokrzyskim w okresie II wojny światowej*. Autor oparł swój referat na bogatych źródłach przechowywanych w archiwach amerykańskich, niemieckich oraz polskich. Ukazał on rozmiary produkcji zbrojeniowej wykonywanej na rzecz okupanta w zakładach Kielecczyny. Broń produkowana była przede wszystkim w zakładach Kielc, Radomia, Starachowic i Ostrowca Świętokrzyskiego. Fragment swojego wystąpienia autor poświęcił także konspiracyjnej produkcji broni. Zagadnienie to potraktował jednak marginalnie.

Szkoda, że w programie sesji nie znalazł się odrębny referat, w którym omówiono by to zagadnienie. Wszak Kielecczyna w latach ostatniej wojny była jednym z najprężniejszych ośrodków działalności konspiracyjnej. Znana była także z produkcji broni dla oddziałów partyzanckich.

Sesję zamknął referat przygotowany przez mgr Elwirę Szczepaniak i mgr Romanę Guldon pt. *Źródła do dziejów produkcji broni w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Kielcach*.

Referaty ogłoszone na sympozjum ukażą się drukiem w periodyku Kieleckiego Towarzystwa Naukowego: „Studia Kieleckie”.

Andrzej Rembalski
(Kielce)

DZIAŁALNOŚĆ KRAKOWSKIEGO ŚRODOWISKOWEGO ZESPOŁU KOORDYNACYJNEGO OBCHODÓW 510 ROCZNICY URODZIN MIKOŁAJA KOPERNIKA W LATACH 1982—1984

W 1983 r. przypadła 510 rocznica urodzin Mikołaja Kopernika, która była przez Federację Miast Kopernikowskich uroczystie obchodzona w całym kraju. Kraków jest drugim po Toruniu miastem szczególnie silnie związanym tradycją z postacią Astronoma, toteż kopernikowskie rocznice są tutaj nadzwyczaj godnie obchodzone. Biorąc to pod uwagę już 26 października 1982 r. z inicjatywy krakowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Astronautycznego, przy współudziale krakowskich oddziałów Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii i Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, powstał zespół, który przy pomocy szerszego grona współpracowników podjął się zorganizowania w Krakowie uroczystych obchodów ku uczczeniu wielkiego Polaka.

Oto skład Krakowskiego Środowiskowego Zespołu Koordynacyjnego Obchodów 510 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika: przewodniczący — dr Bolesław Gomółka; wiceprzewodniczący — inż. Jacek Burda (do czerwca 1983 r.); sekretarz — mgr Alicja Siuta; skarbnik — dr Henryk Brancewicz; członkowie — red. Lesław Pe-

ters — ref. do spraw prasowych, Jerzy Sokół — ref. do spraw organizacyjnych. Ponadto do spraw Zespołu włączyli się czynnie dr Stanisław Czareński, przewodniczący Krakowskiego Oddziału PTA; dr Maria Łęczycka — wiceprzewodnicząca tegoż Oddziału, oraz Wanda Mieszaniec — skarbnik Krakowskiego Oddziału PTA.

Jako podstawowy problem przyjęto spopularyzowanie osoby Mikołaja Kopernika i jego bogatej działalności naukowej wśród społeczeństwa Krakowa. W tym celu postanowiono włączyć do uczestnictwa w organizowaniu obchodów wszystkie krakowskie instytucje posiadające pamiątki po Koperniku bądź też upamiętniające Go nazwą. Podejmując realizację tego zamierzenia przygotowano całoroczny (II 1983 r. — II 1984 r.) cykl comiesięcznych imprez zlokalizowanych w coraz to innej instytucji. W celu zaś szerszej informacji o przewidzianych imprezach wydrukowano i rozdano 1000 egzemplarzy szczegółowego programu: *Rok Kopernika w Krakowie*, opracowany wspólnie przez dra Gomółkę i red. Petersa.

Ponieważ spora część imprez miała odbywać się w budynkach uniwersyteckich, przedłożono plan prac władzom Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 12.I.83 r. i uzyskano akceptację prorektora uczelni prof. dra Andrzeja Kopffa.

Program „Roku Kopernika” przedstawiono również na posiedzeniach Komisji Młodego Pokolenia przy Krakowskiej Radzie PRON, uzyskując przychylne ustosunkowanie się przewodniczącego — mgra inż. Bogdana Kowalczyka i sekretarza Barbary Kaczmarek.

Zainteresowano także tym programem przedstawiciele Urzędu m. Krakowa — wiceprezydenta mgra Jana Nowaka i wiceprezydenta — dr Barbarę Duzik oraz dyrektora Wydziału Kultury i Sztuki — mgra Tadeusza Prokopiuka. Dzięki temu otrzymano zgodę na realizację zamierzonego cyklu imprez, poparcie finansowe oraz stałą opiekę ze strony Wydziału Kultury i Sztuki w osobie mgr Marii Knapik.

W myśl programu obchodów 510 rocznicy urodzin wielkiego astronoma odbyła się w Krakowie 19 II 1983 r. uroczysta inauguracja „Roku Kopernika”. Słowo wstępne przy pomniku Mikołaja Kopernika, dłuta Cypriana Godebskiego, znajdującym się obecnie na Plantach obok Collegium Witkowskiego, wygłosił dr Władysław Góral. Szczególnym akcentem tej uroczystości stało się przybycie pocztów sztandarowych Śródmiejskiego Hufca ZHP im. M. Kopernika i Zespołu Szkół Ekonomicznych im. M. Kopernika, a także składanie przez przedstawicieli młodzieży szkolnej i harcerskiej wiązanek kwiatów pod pomnikiem. Właściwa inauguracja odbyła się w Collegium Maius, gdzie w pięknej siedemnastowiecznej auli powitał gości dr Kazimierz Nowacki, wicedyrektor Muzeum UJ. Z kolei zabrał głos dr Bolesław Gomółka, który w krótkim wystąpieniu dokonał otwarcia krakowskich obchodów 510 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Okolicznościowy wykład na temat powiązań Kopernika z Krakowem wygłosił nestor polskich astronomów — prof. dr Eugeniusz Rybka, który sprawował patronat nad całością obchodów. Przedstawił on różnorodne, kulturalne i naukowe związki Astronoma ze środowiskiem ówczesnego Krakowa. Wysoki poziom astronomii wykładanej w Krakowskiej Akademii sprawił, że tutaj znajdowały się źródła przyszłej, nowej teorii budowy świata. Uroczystość inauguracji zakończono zwiedzeniem sal muzealnych. Wśród eksponatów związanych z Mikołajem Kopernikiem należy wyróżnić tak interesujące jak facsimile wpisu na studia w 1491 r. młodego Mikołaja z Torunia (oryginał w Bibl. Jagiell.) oraz komplet narzędzi astronomicznych z tamtych czasów w rekonstrukcji Feliksa i Tadeusza Przytkowskich.

Następną imprezę — 19 III 83 r. — zorganizował Zespół Szkół Ekonomicznych im. M. Kopernika, mieszczący się w budynku przy ul. Kapucyńskiej 2, obchodzący w roku szkolnym 1982/83 stulecie szkoły. Słowo wstępne wygłosił dyrektor mgr Wiesław Chowaniec, który również wręczył pamiątkowe Odznaki Szkoły zasłużonym nauczycielom. Następnie ofiarował on medale kopernikowskie — ufundowane przez szkołę z okazji 500 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika — działaczom kra-

kowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Astronautycznego: drom Czarneńskiemu, Gomółce, Łączycykiej, Mietelskiemu, red. Petersowi, mgr Siucie i Jerzemu Sokołowi. Część referatową otworzyło wystąpienie przedstawicieli młodzieży licealnej, która omówiła działalność Kopernika w zakresie ekonomii. Temat ten został następnie poszerzony przez członka grona pedagogicznego — mgra Adama Foltyna.

Kolejną imprezą, która odbyła się 19 kwietnia było zwiedzanie ulicy Kopernika. Słowo wprowadzające o historii ulicy wygłosił Jerzy Sokół, zamiłowany przewodnik PTTK. Wzdłuż całej ulicy Kopernika znajdują się liczne zakłady naukowe i kliniki Akademii Medycznej im. Kopernika, mieszczące się częściowo w starych poklaskzturnych budynkach. W położonym w pobliżu (przy ulicy Reja 4) domu Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, którego wnętrze projektował Stanisław Wyspiański, znajduje się m. in. witraż jego projektu, wykonany przez firmę Żeleńskiego, o temacie związanym z teorią heliocentryczną, a nazwany: „Apollo spętany”. Zwiedzanie ulicy zakończono zebraniem w dawnym Obserwatorium Astronomicznym UJ, zajmującym część Collegium Sniadeckiego. Zwiedzających przyjął tu dr Mietelski, który opowiedział o dziejach Obserwatorium, począwszy od założyciela Jana Śniadeckiego, kiedy w roku 1791 dokonano pierwszych obserwacji, kończąc na trwającej do roku 1954 dyrektorze światowej sławy uczonego — prof. Tadeusza Banachewicza. Po wykładzie zebrani zwiedzili zabytkowe pomieszczenia wraz z pokojem zegarowym, z którego codziennie nadawano przez radio sygnał czasu.

W maju, miesiącu związanym tradycyjnie z kulturą, odbyła się w dniu 19.V. impreza w Bibliotece Jagiellońskiej. Należy podkreślić, że przed uroczystością uczniowie Liceum Sztuk Plastycznych ze swym profesorem — mgrem Januszem Wilczyńskim — poprawili uszkodzenia pomnika.

W Bibliotece Jagiellońskiej powitał przybyłych dyrektor Biblioteki — dr Jan Pirożyński. Wśród gości honorowych był również prof. Eugeniusz Rybka. Okolicznościowy wykład związany z przygotowaną wystawą wygłosił dr Gomółka. Omówił on rękopiśmienne i drukowane ślady studiów Kopernika i jego działalności oraz kultu jego osoby, trwającego do dzisiaj, zwłaszcza w środowisku uniwersyteckim. Po wykładzie zebrani udali się do holu, gdzie prof. dr Wojciech Bartel w imieniu władz uniwersyteckich w krótkim przemówieniu dokonał otwarcia wystawy pt. *Cenniejsze Copernicana Biblioteki Jagiellońskiej*. Wystawę tę opracował pod kierownictwem dra Mariana Zwiercana — zastępcy dyrektora Biblioteki do spraw zbiorów specjalnych — zespół w osobach: dra Gomółki, mgr Danuty Bromowicz i mgr Marii Ściebory, a jej oprawę plastyczną opracowała mgr Anita Bogdanowicz. Atrakcją wystawy był niewątpliwie autograf rękopisu *De revolutionibus* (rkps B. J. 10.000), otwarty na stronie 123 v., zawierającej opis obserwacji zaćmienia księżyca dokonanej przez Kopernika w Krakowie 2 VI 1509 r. Związki Kopernika z Akademią Krakowską ilustrują pokazane na wystawie zachowane rękopisy i notatki. Rozpoczyna je zapiska stwierdzająca, że za rektoratu magistra Macieja z Kobyłina w semestrze zimowym 1491 r. Mikołaj Kopernik został wpisany do metryki Akademii Krakowskiej (*Metricae studiosorum Univ. Crac. pars I*, ab a. 1400 ad a. 1508, s. 380 v. wiersz ósmy od góry).

Dowodem przenikania teorii heliocentrycznej w jej najwcześniejszej wersji są anonimowe notatki w egzemplarzu dzieła J. Stoeffera i J. Pflauma: *Almanach nova...* (Ulm 1499, na stronie 115: Mikołaj Kopernik prawidłowo ustalił dzień wielkiej konjunktacji Jowisza i Saturna w 1504 r. na 12 maja — w przeciwieństwie do autorów Almanacha, którzy to zjawisko wyznaczyli na 10 czerwca 1504 r.). Wiadomość o istnieniu najwcześniejszego zarysu teorii heliocentrycznej (*Commentariolus* — napisany przez Kopernika 1509 r.) pochodzi z testamentu Macieja z Miechowa. Egzemplarz tego zarysu znajdował się w jego bibliotece już przed rokiem 1514 (*Katalog biblioteki Macieja z Miechowa*. BJ rkps 5572 str. 6v wiersz 22). Sla-

dem wczesnej recepcji dzieła *De revolutionibus* są excerpty napisane po 1537 r. z pierwszej księgi tegoż dzieła, dotyczące kosmologii. Znajdują się one na ostatniej karcie podręcznika uniwersyteckiego Mateusza z Szamotuł, wydanego w Krakowie w 1522 r. komentującego *Sphaera* Jana de Sacrobusta (Cim 4832). Wyłożone w dalszych gablotach dzieła znakomitych astronomów polskich i zagranicznych wykazują wpływ teorii Kopernika na rozwój astronomii. Uzupełnienie wystawy stanowią wydawnictwa XIX i XX w. poświęcone tematyce kopernikowskiej.

Wystawa — dostępna dla publiczności w dniach 19 do 31 maja — była dość licznie odwiedzana.

Również w Chorzowie — w Planetarium i Obserwatorium im. Kopernika — odbył się seans oraz dyskusja na temat: *Rola planetariów i obserwatoriów w dydaktyce i popularyzacji astronomii*.

Od 17 do 31 lipca aktyw PTA i PTMA — w liczbie 11 osób — uczestniczył w wyprawie: *Szlakiem Kopernika i Myśli Kopernikowskiej po Ziemiach Zachodnich*. Przewodnikiem po trasie: Nysa—Koperniki, Wrocław, Kalisz, Poznań był wzmiankowany już Jerzy Sokół, zamiłowany krajoznawca.

Zgodnie z przyjętym zwyczajem organizowania obchodów ku czci Kopernika każdego 19 danego miesiąca uczestnicy wyprawy gościli 19 lipca w miejscowości Koperniki, administracyjnie należącej do gminy Nysa, a będącej kolebką rodu Astronoma. Nawiązano kontakt z przedstawicielami tamtejszego społeczeństwa (sołtys, kierownictwo szkoły im. Kopernika, proboszcz). Ciekawostka: na zewnętrznej ścianie probostwa znajduje się płaskorzeźba z wizerunkiem Kopernika — upamiętniająca obchody 500 rocznicy urodzin astronoma w 1973 r.

Kolejnym etapem wyprawy był Wrocław, miasto ściśle związane z Kopernikiem; był on bowiem kanonikiem przy kościele św. Krzyża w latach 1501—1537, co upamiętnia tablica umieszczona na zewnętrznej ścianie kościoła. Związki Kopernika z Dolnym Śląskiem, a szczególnie z Wrocławiem, wyraża ustawiony w czasie obchodów w 1973 r. monumentalny posąg na placu naprzeciw Wzgórza Partyzantów. Podczas 6-dniowego pobytu nawiązano kontakty z przedstawicielami władz wrocławskich oddziałów PTMA i PTA. W czasie wizyty w Instytucie Astronomii Uniwersytetu Wrocławskiego wysłuchano wykładu dra Henryka Cugiera o pracy Instytutu, zaś doc. dr Bogdan Rompolt zapoznał obecnych z osiągnięciami placówki w zakresie heliofizyki.

Następnym miejscem pobytu był Kalisz, gdzie obejrzano m. in. zabytkowe Kolegium Ojców Jezuitów — związane z pierwszymi w Polsce obserwacjami słońca, dokonany przez Malaperta i Sylwiusza z wieży tegoż Kolegium w 1610 r.

Z Poznania udano się na zwiedzanie pałacu i arboretum w Kórniku. Obejrzano — oczywiście — tamtejsze kopernikana, znajdujące się w bibliotece PAN. Uczestnicy wyprawy zapoznali się również z działalnością i wyposażeniem Stacji Szerokościowej PAN w Borowcu koło Poznania, gdzie rolę gospodarza pełnił doc. dr Ireneusz Domiński. Następnie udali się niektórzy do Szczecinka w celu odwiedzenia astronoma — amatora — Adama Giedrysa i jego obserwatorium astronomicznego.

Najistotniejszym dorobkiem wyprawy stało się nawiązanie kontaktów z działaczami społecznymi z miejscowości Koperniki, co później zaowocowało propozycją przystąpienia Nysy do Federacji Miast Kopernikowskich.

Omawiane wyżej imprezy kopernikowskie spotkały się z zainteresowaniem społeczeństwa, czego dowodem było m. in. aktywne włączenie się do obchodów krakowskiego Śródmiejskiego Ośrodka Kultury przy ul. Mikołajskiej 2. Dzięki bowiem staraniom kierownika — Elżbiety Brożek — otwarto 19 sierpnia ekspozycję projektu pomnika „Kopernik” dłuta Wincentego Kućmy, docenta Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

We wrześniu, kontynuując zaplanowane obchody, odbyło się zwiedzanie nowego Obserwatorium Astronomicznego UJ, im. M. Kopernika na Forcie Skała. Wykład na temat badań Kazimierza Kordylewskiego nad pyłowymi satelitami ziemi wygłosił dr Maciej Winiarski. Należy podkreślić liczny udział młodzieży, która z zainteresowaniem uczestniczyła w imprezie.

W październiku — w Bibliotece Czartoryskich — wykład na temat: *Kopernik i wiek XX* wygłosił dr Henryk Brancewicz. Prelegent omówił w ujęciu historycznym recepcję teorii heliocentrycznej wskazując na aktualność do dziś niektórych zagadnień, między innymi zasady kosmologicznej Kopernika. Zebrany pokazano następnie autografy listów Kopernika; eksponowane rękopisy komentował dr Adam Homecki. Dr Tadeusz Frączyk natomiast zaprezentował starodruki, w tym dwa bardzo ciekawe egzemplarze bazylejskiego (drugiego) wydania *De revolutionibus*, jeden — z ciekawymi glossami, a drugi z supereklibrisem króla Zygmunta Augusta.

Imprezę towarzyszącą zorganizował Śródmiejski Hufiec ZHP im. M. Kopernika w formie biegu harcerskiego, który odbył się na trasie prowadzącej przez miejsca związane z pamięcią Astronoma.

Do obchodów 510 rocznicy urodzin M. Kopernika włączyło się także Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce. Złożono m.in. kwiaty pod wykutym w soli przez Władysława Hapka pomnikiem Kopernika, znajdującym się w komorze jego imienia. Komora Kopernika wykuta w bryle soli zielonej, dawna komora św. Augustyna, otrzymała swą nazwę w ramach obchodów 500 rocznicy urodzin Astronoma w 1973 r. Uczestnicy wysłuchali też interesującego referatu starszego kustosa, mgra Piotrowicza. W referacie pod tytułem: *Zupa Wielicka w czasach Kopernika* prelegent wykazał, że Kopernik w czasie swoich studiów w Krakowie odwiedził kopalnię w 1493 r.; o czym świadczą zachowane pisane przekazy Retyka, któremu jeszcze pod koniec swego życia Kopernik doradzał zapoznanie się z kopalnią w Wieliczce. Po referacie dr Gomółka zaproponował przystąpienie Wieliczki do Federacji Miast Kopernikowskich.

19 grudnia odbyło się uroczyste posiedzenie krakowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika w pięknej Auli w Collegium Novum, ozdobionej całościenną kompozycją Jana Matejki: *Kopernik we Fromborku* (obraz namalowany dla uczczenia obchodzonego przez Uniwersytet 400-lecia urodzin Kopernika). Odczyt pod tytułem *Znaczenie przewrotu kopernikowskiego dla przyrodniczych poglądów na świat* wygłosił prof. dr Konrad Rudnicki z obserwatorium astronomicznego UJ. Stwierdził, że filozoficzne podstawy teorii Kopernika nie straciły aktualności i stanowią jeden z filarów nauk matematyczno-przyrodniczych.

Styczniowa impreza była poświęcona Kopernikowi jako lekarzowi i odbyła się 19.I.84 r. w Collegium Nowodworskiego przy ul. św. Anny 12, gdzie mieści się rektorat Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie. Po rezygnacji z udziału prof. dra Wojciecha Roeskego, dyrektora Muzeum Farmacji, Zespół zwrócił się z propozycją wygłoszenia na ten temat wykładu do Międzywydziałowej Katedry Historii Medycyny AM w Krakowie. Podjęła się tego zadania lek. med. Maria Schmidt-Pospuła, sekretarz krakowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny. Prelegentka nakreśliła sylwetkę Kopernika jako lekarza opierając się na opracowaniu zmarłego niedawno kierownika Katedry — prof. dra Mieczysława Skulimowskiego.

Zebranie poprzedziło uroczyste złożenie kwiatów przy epitafium Mikołaja Kopernika, znajdującym się od 1823 r. — z inicjatywy ówczesnego rektora Uczelni Sierakowskiego — w kościele akademickim św. Anny. Z krótką historią Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów samego epitafium, zapoznał zebranych Jerzy Sokół.

Zakończenie cyklu imprez „Roku Kopernika w Krakowie” odbyło się 19 lutego 1984 r. — w 511 rocznicę urodzin Astronoma. Wykład pt. *10 odkryć — począwszy od Kopernika — które zmieniły poglądy na budowę układu planetarnego* wygłosił dr Henryk Brancewicz w zastępstwie nieobecnego z powodu choroby dra Czareńskiego — na podstawie materiałów przez tegoż przygotowanych. W wykładzie podano w zwięzły sposób historię badań budowy układu planetarnego od Kopernika do czasów najnowszych.

Informacje o imprezach cyklu „Rok Kopernika w Krakowie”, jak również artykuły i wywiady, zamieszczała na bieżąco prasa: „Gazeta Krakowska”, „Dziennik Polski”, „Echo Krakowa”. Krakowska rozgłośnia Polskiego Radia uwzględniała w swoich serwisach wiadomości o imprezach. Także w miesięczniku „Wszechświat” ukazywały się materiały sprawozdawcze.

Oceniając przebieg całorocznego cyklu imprez można stwierdzić, że spełniły one swoje zadanie, upowszechniając wśród społeczeństwa postać Mikołaja Kopernika i jego różnorodną działalność, stając się źródłem informacji zarówno dla starszego pokolenia, jak i młodzieży, o pozyskanie której szczególnie chodziło organizatorom.

Poza realizacją cyklu imprez „Roku Kopernika w Krakowie” Zespół podejmował także inne działania związane z kultem Kopernika. Za najważniejsze uznać należy współpracę z nowo powstałą Federacją Miast Kopernikowskich. 19 lutego 1983 r. podpisano w Toruniu akt założycielski Federacji Miast Kopernikowskich.

W I Zjeździe Miast Kopernikowskich we Włocławku w dniach 20—22 października 1983 r. uczestniczył z ramienia Zespołu dr Gomółka, który zdał sprawę z realizacji obchodów „Roku Kopernika”, a także omówił plan działania na przyszłość ze szczególnym uwzględnieniem obchodów 500-lecia studiów Kopernika oraz budowy „Copernicanum” w Krakowie. Przedstawił również propozycje, która została przyjęta, aby następny Zjazd w roku 1988 odbył się w Krakowie-Wieliczce.

W kwietniu 1984 r. zgłoszono akces Nysy oraz propozycję zaproszenia Padwy do Federacji Miast Kopernikowskich; poparto też inicjatywę doc. Adama Kaczyńskiego, dotyczącą współpracy z muzykami z Padwy, proponując m.in. prawykonanie tamże utworu „Copernicana” autorstwa Bogusława Schäffera i Mikołaja Grabowskiego. Korzystając zaś z pośrednictwa krakowskiego oddziału Towarzystwa Polsko-Włoskiego podjęto działania w kierunku zaproszenia do Federacji innych miast włoskich jak Bolonii i Ferrary.

Wymienione powyżej działania są wyrazem dążenia do objęcia przez Federację wszystkich miast związanych z Kopernikiem.

Nową formą działania w ramach współpracy z Federacją było zorganizowanie kopernikowskiego Dnia Torunia w Krakowie. Interesujący wykład ilustrowany przezroczami „Copernicana toruńskie” wygłosiła mgr Janina Mazurkiewicz — dyrektor Muzeum Kopernika w Toruniu. Prelegentka omówiła związki Kopernika z Toruniem i dowody kultu Kopernika, które tamtejsze Muzeum zbiera z całego świata.

Nie mniej ważnym kierunkiem pracy Zespołu było współdziałanie z władzami oraz organizacjami politycznymi i społecznymi miasta w celu kontynuacji kultu Kopernika. Jedno z poważniejszych przedsięwzięć — to budowa ośrodka wiedzy o Wszechświecie — „Copernicanum” — w Krakowie na Krzemionkach.

27 czerwca 1984 r. na posiedzeniu zarządu krakowskiego oddziału PTA, oceniając pozytywny dorobek Zespołu Koordynacyjnego, postanowiono zakończyć jego działalność w dniu 30 czerwca 1984 r. z równoczesnym przekształceniem go na „Krakowski Zespół Kopernikowski”. Ten nowy zespół o poszerzonym składzie będzie miał zadanie kontynuacji rozpoczętych działań, w szczególności zaś przy-

gotowanie III Zjazdu Federacji Miast Kopernikowskich w Wieliczce oraz obchodów 500 rocznicy studiów Mikołaja Kopernika w Akademii Krakowskiej.

Bolesław Gomółka
(Kraków)

UFUNDOWANIE NAGRODY IM. FRANCISZKA BUJAKA

Towarzystwo Przyjaciół Puław kierując się troską o upowszechnienie wartościowych tradycji nauk rolniczych w Polsce — Puławy były od połowy XIX wieku głównym ośrodkiem nauk rolniczych na ziemiach polskich — ufundowało przyznawaną co dwa lata Nagrodę im. Franciszka Bujaka, wielkiego uczonego o formacie europejskim i współtwórcy Instytutu Puławskiego w Polsce niepodległej — wybitnym pracownikom nauki zatrudnionym w instytutach puławskich, bądź też związanym pracą z tymi placówkami. Jest to w rzeczywistości nagroda puławskiego środowiska naukowego, bowiem — zgodnie z regulaminem nagrody — jej laureata wybierają każdorazowo miejscowi pracownicy nauki (przez zgłoszenie kandydatów w ankiecie anonimowej). Przy wysuwaniu kandydatów do nagrody postanowiono brać pod uwagę następujące kryteria:

1. Wzorowa postawa etyczno-zawodowa i obywatelska oraz wysoka kultura osobista.
2. Wysoki poziom własnych prac naukowych.
3. Znaczący wpływ własnej działalności na praktykę rolniczą.
4. Systematyczna współpraca z rolnictwem praktycznym i społecznością chłopską.
5. Skuteczne oddziaływanie intelektualne i moralne w środowisku naukowym, zwłaszcza na młodych pracowników naukowych, kształcenie ich charakterów, uczenie rzetelności intelektualnej i wyczerpania na potrzeby wsi i rolnictwa.

W roku bieżącym laureatem Nagrody został prof. dr hab. Marek Ruszkowski wybitny pracownik naukowy Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach znany ze swoich osiągnięć badawczych i ścisłej współpracy z rolnictwem chłopskim. Prof. dr hab. Marek Ruszkowski nagrodę w wysokości 25 tys. zł przekazał Towarzystwu Przyjaciół Puław z przeznaczeniem na stypendium dla studentów piszących prace magisterskie z zakresu historii puławskiego ośrodka badań rolniczych. Naukowcami, którzy po laureacie otrzymali największą liczbę głosów, są: prof. dr hab. Wacław Boguszewski — senior naukowców puławskich oraz prof. dr hab. Anatol Listowski członek rzeczywisty PAN i były długoletni dyrektor IUNG.

Zarząd Towarzystwa Przyjaciół Puław

WRĘCZENIE PIERWSZYCH NAGRÓD IM. MIECZYŚŁAWA RADWANA

2 VI 1984 r. podczas plenarnego posiedzenia Zarządu i Rady Naukowej Towarzystwa Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego w Kielcach odbyło się uroczyste wręczenie pierwszych nagród im. Mieczysława Radwana.

Nagrody te zostały ustanowione 22 IV 1979 r. Są one przyznawane zarówno członkom TPGHiPS, jak i innym osobom nie zrzeszonym w tym stowarzyszeniu za wybitne osiągnięcia w zakresie: działalności badawczej nad przeszłością górnictwa,